

بهره‌برداری شوروی از اختلافات ایران و غرب؟

۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۴ ساعت ۱۵:۱۷

با رد قرارداد قوام-سادچیکوف، روابط ایران و شوروی به تیرگی گرایید، اما مسکو با زیر نظر داشتن سیاست‌های ایران در قبال آمریکا و انگلیس، از هر فرصتی برای افزایش نفوذ خود و کاهش نفوذ غرب بهره می‌برد. تهدیدهای نظامی و اقتصادی، ابزاری بودند که شوروی برای رسیدن به اهداف خود به کار می‌گرفت. در این میان، تلاش‌های رزم‌آرا برای نزدیکی به شوروی، فصل جدیدی در روابط دو کشور گشود، اما آیا این نزدیکی به معنای بریدن پای آمریکا از ایران به نفع انگلیسی‌ها بود؟

شوروی سیاست‌های ایران در قبال آمریکا و انگلیس را با دقت دنبال کرده و زیرنظر داشت. این کشور همواره به دنبال بهانه‌ای برای نفوذ به ایران و کسب امتیازات اقتصادی و سیاسی و نیز کاهش نفوذ آمریکا به کشور بود. از این رو از هر اقدامی که مانع از حضور آمریکا و یا کاهش نفوذ این کشور می‌شد استقبال می‌کرد.

«بدگمانی و بی‌اعتنائی به دنبال رد موافقتنامه قوام سادچیکوف در ۲۹ مهر ۱۳۲۶، روابط ایران و شوروی وارد یک مرحله بحرانی شدید گردید و دولت شوروی با ارسال یک سلسله یادداشت‌های تهدیدآمیز و با اشاره به مواد ۵ و ۶ عهدنامه ۱۹۲۱، ایران را تهدید به وارد کردن قشون و قطع مناسبات سیاسی کرد. در ۲۸ آبان ۱۳۲۶ سفیر شوروی در نامه‌ای خطاب به قوام السلطنه نوشت: «دولت شوروی نمی‌تواند متذکر نشود که تصمیم مجلس راجع به بی‌اثر بودن قرارداد تشکیل شرکت مختلط نفت ایران و شوروی برای شمال ایران، با وجود بقای امتیاز نفت ایران و انگلیس در جنوب ایران یک تبعیض فاحش نسبت به اتحاد جماهیر شوروی است.» این عبارت می‌رساند که سیاست شوروی از همان هنگام متوجه بوده است که این تبعیض را از میان بردارد و اقداماتی که حزب توده در این زمینه به عمل آورد در اجرای سیاست مزبور بوده است. بحران بین دو کشور تا اوائل تابستان ۱۳۲۹ که سپهبد رزم‌آرا به نخست‌وزیری رسید ادامه داشت. اما چون هدف نخست‌وزیر جدید بریدن پای آمریکایی‌ها از ایران به نفع انگلیسی‌ها بود، در اجرای سیاست دیرینه لندن مبنی بر سازش با روس‌ها باب مذاکره را با مسکو گشود. این مذاکرات منجر به امضای موافقتنامه بازرگانی جدیدی در آبان ۱۳۲۹ و بهبود نسبی مناسبات دو کشور گردید.»

منبع: عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تاریخ روابط خارجی ایران، از پایان جنگ جهانی دوم تا سقوط رژیم پهلوی، تهران، مؤلف، ۱۳۶۸،

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/50084/غرب-ایران-اختلافات-شوروی-برداري-بهره>